

هستی فدای مهدی

دکتر علی هراتیان

مسئولیت ما

لو كان الحسين عليه السلام لنا لرفعنا في كل بلد يبرقاً ولنصنبا في كل قرية منبراً
و لدعونا الناس إلى المسيحية باسم الحسين عليه السلام.

«اگر حسین عليه السلام از ما بود، برای او در هر سرزمینی پرچمی بر می افراشتیم و در هر
قریه‌ای منبری نصب می کردیم و مردم را به نام او به مسیحیت دعوت می نمودیم.»

«آنتوان بارا» روزنامه نگار و ادیب مسیحی که پنج سال از عمر خود را
صرف پژوهش درباره ابعاد شخصیت حضرت ابا عبد الله الحسین عليه السلام و حادثه
کربلا نموده و کتابی ارزشمند و کم نظیر به نام «حسین عليه السلام در اندیشه
مسیحیت» به جهانیان تقدیم داشته می نویسد:

«این عبارت، سخن شخص من نیست، بلکه گوینده آن کشیشی از
معاصران امام حسین عليه السلام است؛ ولی به هر حال نشانه این واقعیت است که شما
قدر امامتان را نمی دانید. سَمّ الاغ عیسی عليه السلام در نزد ما مسیحیان نگه داری
می شود و هر سال به زیارت آن می رویم در صورتی که میراث، مرقد مطهر،
آثار و برکات حسین عليه السلام در نزد شماست و از آن بهره مثبتی نمی گیرید»^۱.
او که امام حسین عليه السلام را «روح و وجدان جاودانه ادیان» و متعلق به همه

۱. حسین عليه السلام در اندیشه مسیحیت: ص ۴۶۴.

جهانیان می‌داند و با صراحت کامل بیان می‌دارد: «یقین دارم که لطف و کرم حسین علیه السلام در روزی که مال و فرزندان به انسان سودی نمی‌بخشد شامل حال من خواهد گردید» در مصاحبه‌اش می‌گوید:

«شما شیعیان و مسلمانان قدر امام حسین علیه السلام را نمی‌دانید. این وظیفه و امانتی بر عهده شما است که فریاد یاری طلبی او را به گوش جهانیان برسانید»^۱.

«... علمای اسلام می‌بایست ندای این انقلاب را به نقاط مختلف جهان برسانند زیرا بسیاری از مردم خود به خود توان فهمیدن پیام این حماسه را ندارند. به اعتقاد من اگر غربی‌ها حرکت امام حسین علیه السلام، مبادی و معانی والای آن را درک کنند همگی از حسین علیه السلام پیروی خواهند کرد»^۲.

به راستی اگر جهان مسیحیت شخصیت‌هایی همچون امیر مؤمنان حضرت علی علیه السلام، با نوبی دو عالم حضرت زهرا علیها السلام، قمر بنی هاشم ابا الفضل العباس علیه السلام و یا امام رئوف علیه السلام را داشت چه می‌کرد؟

آیا اگر نهج البلاغه کتاب مقدس مسیحیان بود با آن تمام جهان را تصرف نمی‌کردند؟! جرج جرداق نویسنده مسیحی کتاب «الامام علی صوت العدالة الانسانیة» می‌نویسد:

«کلمات امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام چنان شوری در من ایجاد کرد که بیش از دویست بار نهج البلاغه را از اول تا آخر مطالعه کردم»

وقتی به «امین نخله» از دانشمندان بزرگ مسیحی در لبنان گفته می‌شود که صد کلمه و یا جمله از میان نهج البلاغه برگزیند عجز خود را این گونه

۱. همان: ص ۴۵۳.

۲. همان: ص ۴۶۸.

توصیف می‌کند:

«از من خواستی که صد کلمه از میان کلمات بلیغ ترین عنصر عربی ابوالحسن علیه السلام برگزینم. من رفتم و نهج البلاغه را همی ورق زدم؛ ولی به خدا سوگند نمی‌دانستم چگونه صد کلمه از میان صدها کلمه، بلکه یک کلمه از بین کلماتش انتخاب کنم. مگر به این که دانه یا قوتی را از کنار دانه‌ای چون خودش جدا سازم و همین کار را کردم در حالی که دستم میان دانه‌های یا قوت می‌گشت و چشمم به عمق و درخشش آن‌ها دوخته شده بود...»^۱.

البته باید به فرهیختگان مسیحیت حق داد که در مواجهه با نهج البلاغه چنین ذوق زده و متحیر گردند. تذکر این نکته خالی از لطف نیست که ما بر اساس تعالیم قرآن و اهل بیت علیهم السلام حضرت عیسی علیه السلام را پیامبر اولوالعزم و صاحب کتاب و شریعت می‌دانیم؛ اما انجیل و کتاب‌های مقدسی که امروزه در اختیار مسیحیان است نوشته حضرت عیسی علیه السلام یا املائی ایشان به شاگردان خود نیست. قرآن کریم را مسلمانان بدون واسطه از دو لب مبارک خاتم انبیاء علیهم السلام می‌شنیدند و می‌نوشتند؛ خطبه‌های نهج البلاغه در زمان خلافت ظاهری امیر مؤمنان علیه السلام توسط آن حضرت ایراد شده و افراد زیادی به دقت آن‌ها را ثبت و ضبط کرده‌اند؛ اما انجیل‌های فعلی این گونه نیست. کتابهای موجود مسیحیان حداقل چهار قرن با مسیحیت اولیه فاصله دارد و نویسندگان آن‌ها انسان‌هایی معمولی و عادی بوده‌اند و حتی راجع به نویسندگان انجیل‌ها تردیدهایی وجود دارد.

جرج جرداق حق دارد بگوید:

۱. امام علی علیه السلام از نگاه دانشمندان غیر شیعه.

«... (نهج البلاغه) در بلاغت فوق بلاغت هاست؛ قرآنی است که از مقام خود اندکی فرود آمده؛ سخنی است که تمام زیبایی‌های زبان عرب را در گذشته و آینده در خود جای داده است تا آن جا که درباره‌ی گوینده‌ی آن گفته اند: (کلامش) پایین تر از کلام خالق و بالاتر از کلام مخلوق است»^۱.

ابن ابی الحدید که از علمای اهل سنت می‌باشد در شرح نهج البلاغه خود، ذیل خطبه ۲۱۶ بعد از توضیح بخشی از کلمات مولا علی علیه السلام درباره‌ی عالم برزخ این گونه داد سخن می‌دهد:

«اگر تمام فصحای عرب در مجلس واحدی اجتماع نمایند و این بخش از خطبه بر آن‌ها خوانده شود سزاوار است بر آن سجده کنند، (همان گونه که روایت کرده اند) هنگامی که شعرای عرب شعر معروف «عدي بن الرقاع» را شنیدند برای آن سجده کردند. وقتی علت را جویا شدند، گفتند: ما محلّ سجود در شعر را می‌شناسیم آن گونه که شما محلّ سجود را در آیات سجده قرآن می‌شناسید.

در شگفتم از مردی که در جنگ به گونه‌ای خطبه می‌خواند و سخن می‌راند که گویی طبیعت و خصلت شیران دارد و در همین جایگاه اگر اراده کند خطبه‌ای می‌خواند گویی راهب است و با جنگ و گریز میانه‌ای ندارد. به خدایی که هر امتی به آن سوگند می‌خورد، این خطبه را از پنجاه سال پیش تا کنون بیش از هزار بار خوانده‌ام و در هر بار خوف، موعظه و حالی نو برایم حاصل شده و در قلبم تپش و بر اندامم رعشه انداخته است و هرگاه این خطبه را می‌خوانم به یاد خانواده، نزدیکان و دوستانم می‌افتم که از دنیا رفته‌اند و

۱. الامام علی علیه السلام صوت العدالة الانسانية: ج ۱، ص ۴۷.

تصور می‌کنم من همان مرده‌ای هستم که امام علی علیه السلام وصف کرده است»^۱.
میخائیل نعیمه نویسنده‌ی دیگر مسیحی در مقدمه‌ای که بر کتاب جرق جرداق نوشته، می‌گوید:

«این کتاب شرح زندگی بزرگی از بزرگان عالم بشریت است که در سرزمین عرب به دنیا آمد و هیچ وقت «عربیت» نتوانست در او تأثیر بگذارد. البته قهرمانی‌های امام علی علیه السلام فقط منحصر به میدان‌های کارزار نیست بلکه او در روشن بینی، پاکی وجدان، و سحر بیان و عمق کمال انسانیت، شور و حرارت ایمان، بلندی همت و علو فکر و دستگیری و هواداری از رنج دیدگان در مقابل خطاکاران و جبّاران و فروتنی و تواضع در مقابل حق هر کجا که تجلّی کند باز هم قهرمانی بی نظیر بود و هر چه زمان پیش برود همه‌ی این قهرمانی‌ها تازه تر و گسترده تر و روشن تر می‌شود و به گفته‌ی جرداق: ای جهان! چه می‌شد اگر هر چه قدرت و قوت داشتی به کار می‌بردی و در هر زمان یک علی علیه السلام با آن عقل، با آن قلب، با آن بیان و با آن ذوق به عالم انسانیت می‌بخشیدی».

اگر مسیحیان صحیفه‌ی سجادیه داشتند خدا می‌داند هر ساله چه تعداد از آن را در سراسر جهان توزیع می‌کردند! اگر گنجینه‌ی عظیم و گران بهای ادعیه، زیارات و معارف شیعه در اختیار مسیحیان بود علوم انسانی امروزه چهره‌ی دیگری داشت و صفحات بسیاری از کتاب‌های آموزشی مدارس، دانشگاه‌ها و مؤسسات تعلیم و تربیت دنیا آکنده از این علوم و معارف بود.

هیچ فکر کرده‌اید که اگر امام زمان علیه السلام برای مسیحیان بود، چه می‌کردند؟!

۱. شرح نهج البلاغه: ج ۱، ص ۱۵۲.

اگر آن ابر مرد تاریخ که منطق آدم، سفینه نوح، تبر ابراهیم، پیراهن یوسف، عصای کلیم، قضاوت داود، خاتم سلیمان، دم مسیحا، قرآن محمد ﷺ، ذوالفقار علی ﷺ، و مواردی همه انبیا و اولیا با اوست متعلق به مسیحیان بود، چه می کردند؟!

اگر آن منجی موعود و آن گمشده دورانها و مردی که ظهورش نقطه عطف تاریخ بشر و به منزله پایان رنجها و دردها و ظلمتها و آغاز دورانی جدید و نورانی در سراسر گیتی خواهد بود، تعلق به عالم مسیحیت داشت چه اتفافی می افتاد؟

اگر او برای مسیحیان بود، و آنان می دانستند که این بزرگمرد تاریخ هم اینک زنده است؛ در روی همین زمین زندگی می کند؛ نفس می کشد؛ راه می رود؛ خون دل می خورد؛ رنج محرومان و ناله ستمدیدگان را می شنود؛ دیدگانش گریان است؛ شاهد تمام ظلمها و جنایتها در سراسر جهان است، ولی دستش بسته است چرا که تنهاست و یار و مددکار ندارد و اگر یاورانی راستین داشته باشد که حاضر به اطاعت و تسلیم و جان فشانی در راه او باشند، از غربت خارج خواهد شد و گیتی را گلستان و سرشار از صلح و دوستی و عدالت و معنویت خواهد کرد؛ دست روی دست نهاده و او را بی کس و تنها می گذاشتند؟ آیا به جستجوی او بر نمی خاستند؟ او را به جهان معرفی نمی کردند؟ در صدد یاری او بر نمی آمدند؟...

و اینک این ما هستیم و مسئولیت عظیمی که در این برهه از تاریخ بر عهده ماست. در شرایطی که بشر به بن بست رسیده و یأس و افسردگی بر او غلبه یافته است، نقش ما پررنگ تر و وظیفه ما جدی تر می شود. امروزه بشر تجارب بسیاری در حافظه خویش به ثبت رسانده است. شاهد دو جنگ

بزرگ جهانی در قرن بیستم با آن تبعات مرگبار و خانمان سوز بوده است، به دنبال مدعیان بسیاری دیده است، به هر دری زده است، به هر بی راهه ای به تصور راه صحیح سر کشیده است، همچون بیماری است که بیماری اش شدت یافته و با مرگ دست و پنجه نرم می کند؛ گروهی نیز به درمان او پرداخته اند، اما صلاحیت و شایستگی این کار را ندارند، در نتیجه داروهای تجویز شده توسط آنان تنها حال بیمار را وخیم تر ساخته است...

در این میان یک نفر هست که طبیبی حاذق و مهربان را می شناسد. طبیبی که بادم مسیحایی اش قادر است این بیمار را با نسخه ای شفا دهد. حال اگر این فرد لب به سخن نگشاید و طبیب حاذق را معرفی نکند، و بیمار را به او ارجاع ندهد، خیانت نکرده است؟! البته شاید در این میان طبیب نمایانی هم باشند که برای حفظ موقعیت و منافع خود و یا از روی حسادت و یا خباثت، راضی به معرفی آن طبیب مهربان و مطرح شدن نام او نباشند.

...واقعیت آن است که امروزه جامعه بشری در کلیت خویش شبیه همین بیماری است که به انواع دردهای بی درمان مبتلا شده است. در طول قرن های گذشته، طبیب نمایان بسیاری در لباس یک فرشته نجات با داعیه شفا بخشی و اعجاز با نسخه های رنگارنگ به مداوای پیکر نیمه جان او پرداخته اند.

سرمداران مکاتب فلسفی، اجتماعی و اقتصادی با سوء استفاده از اشتیاق بشر برای دست یابی به آرمانهایی همچون آزادی، عدالت، برابری و... در قالب های لیبرالیسم، سوسیالیسم، فرویدیسم و صدها ایسم و ایدئولوژی دیگر دارو، نه که سموم خود را به این پیکره بیمار تزریق کرده اند؛ اما نه تنها دردی از بشریت دوا نکرده اند که بر مشکلات وی افزوده و این بیمار را رنجورتر، خسته تر و سرگردان تر از گذشته به جای خود رها ساخته اند.

بی‌تردید حضرت ولی عصر علیه السلام تنها طیب دردهای انسان و یکتا نجات بخش همگان از اسارت شیطان و سپاه اوست. همان عزیزی که تمام پیامبران از آدم تا خاتم به آمدنش بشارت داده‌اند و آرزوی حضور در زمان ظهورش و درک محضر او را داشته‌اند.

نکته آن که اگر سایر ادیان و مذاهب به صورت کلی و نحو اجمال پیروان خود را به آمدن منجی آخرالزمان بشارت داده‌اند، اما تنها و تنها ما شیعیان دوازده امامی هستیم که اطلاعات دقیقی از این منجی موعود در دست داریم. او را به نام، کنیه، القاب، تاریخ ولادت، و نام پدران گرامی اش می‌شناسیم. به علل و حکمت‌های غیب آن «جان جانان» تا حدود زیادی واقفیم. می‌دانیم چگونه باید زمینه ظهور آن عزیز سفر کرده را فراهم کرد.

به راستی اگر روزی جهانیان بفهمند شیعیان چه گنجینه‌ای در اختیار داشته‌اند؛ ولی در طول قرن‌ها نه تنها برای نجات خویش اقدامی نکرده‌اند که این گنجینه بی‌نظیر را به دیگران نیز معرفی نکرده‌اند در مورد ما چه قضاوتی خواهند نمود؟!

فطرت‌های پاک، وجدان‌های بیدار و مردمان آزاده بسیاری هم اینک در سراسر جهان تشنه حقیقت و مشتاق حرف حسابند. کم نیستند، حق طلبان و آزادگانی که در این آشفته بازار کفر و الحاد، به دنبال حق و حقیقت می‌گردند. می‌دانید اصلی‌ترین مشکل امروز جامعه بشری چیست؟ فقدان یک معلم و رهبری آسمانی که بتواند قافله انسان‌ها را از این منجلاب نفسانیت، شهوت، شبهات و ظلمات به سرچشمه‌های نور، اخلاق، ایثار، زیبایی، محبت و معنویت رهنمون سازد. طیبی که با دم مسیحایی اش بتواند این مردگان متحرک را حیاتی طیبه عطا نماید و باز تأکید می‌کنم که ما آن مربی آسمانی و

طیب الهی را می‌شناسیم.

میان این دو کانون یعنی جامعه شیعه که باید این پیام را به گوش تشنگان حقیقت برساند و طیب حقیقی را به عالم معرفی کند و دل‌های آماده‌ای که در گوشه و کنار جهان گیرندگان و مخاطبان این پیام می‌باشند. در حال حاضر دو مشکل و مانع وجود دارد:

- ۱- فقدان درک صحیح از شرایط موجود؛ کم‌همتی و عدم احساس تعهد و مسئولیت در میان بسیاری از ما و کسالت، فرصت‌سوزی، عدم انسجام، موازی‌کاری، پراکندگی، بی‌برنامگی و بعضاً کج‌سلیقگی و درگیری با یکدیگر در میان گروه‌های اندکی که در این عرصه در حال تلاش می‌باشند.
- ۲- فعالیت‌های تخریبی گسترده و دامنه دار حزب شیطان و دشمنان مذهب شیعه (در رأس آنان وهابیت).

این عقیده و باور ماست و با اعتماد به نفس و قاطعیت می‌گوییم: تشیع تنها و تنها مذهبی است که با فطرت خداجو و کمال طلب و عدالتخواه بشر هماهنگی کامل دارد، همان فطرتی که خداوند بشر را بدان آفریده است:

«فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا»^۱

پس روی خود را متوجه آیین خالص پروردگار کن! این فطرتی است که خداوند، انسان‌ها را بر آن آفرید.

ابابصیر از شکافنده علوم اولین و آخرین حضرت امام محمد باقر علیه السلام راجع به این آیه سؤال نمود، حضرت پاسخ فرمودند:

منظور از این آیین خالص، ولایت است.^۲

۱. سوره روم، آیه ۳۰.

۲. «هی الولایة»، تفسیر برهان، به نقل از تأویل الآیات: ج ۱، ص ۴۳۵.

و ذیل این آیه ثامن الائمه، سلطان انس و جان حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام از پدر بزرگوار و جد گرامی اش روایت فرموده که:
 هُوَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلِيُّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَلِيُّ اللَّهِ إِلَى هَاهُنَا التَّوْحِيدِ.

منظور از این فطرت، اقرار به یگانگی خداوند، رسالت محمد صلی الله علیه و آله و ولی خدا بودن امیر المؤمنین علیه السلام است. تا این جا همه جزء توحید به حساب می آید.^۱
 و مرحوم طبرسی در جوامع الجامع درباره معنی این آیه روایتی از امام صادق علیه السلام نقل نموده که آن حضرت فرمودند:

هر مولودی که به دنیا می آید بر فطرت [یعنی توحید و ولایت] متولد می شود و این پدر و مادر کودک هستند که او را یهودی و نصرانی می کنند.^۲
 پس غلط نیست اگر بگوییم گمشده بشر همین جاست.
 نهاد نا آرام بشر تنها در سایه سار این مذهب سکون و آرامش می یابد.
 تشنگی تاریخی او تنها در این چشمه حیات فرو خواهد نشست.
 درد و رنج های او تنها در این دار الشفا تسکین و التیام خواهد یافت.
 آرمان ها و آرزوهای بشر تنها به دست رئیس این مذهب که هم اینک حی و ناظر در میان ماست برآورده خواهد شد.
 علم و حکمت، امنیت و عدالت، آرامش و آسایش، صلح و صفا، اخلاق و معنویت به دست توانای او به بشر هدیه خواهد شد.

و به راستی چه کسی باید این طبیب حقیقی را به عالم معرفی کند؟
 چه کسی باید منجی واقعی را به دنیا بشناساند؟

۱. تفسیر برهان، به نقل از مناقب ابن شهر آشوب: ج ۳، ص ۱۰۱.

۲. جوامع الجامع: ص ۳۵۹، (به نقل از تفسیر برهان).

چه کسی باید راه نجات و رستگاری را به بشریت نشان دهد؟
 چه کسی باید تشنگان حقیقت را به سرچشمه های زلال نور و هدایت رهنمون گردد؟

این وظیفه خطیر بر دوش یکایک ماست. باید ثروتمندان شیعه ثروت خود را؛ اندیشمندان و متفکران شیعه فکر و اندیشه خود را، اصحاب قلم، فرهنگ، رسانه و هنر ابزارهای خود را و ارباب قدرت و سیاست همه نفوذ و توان خود را برای ایفای این نقش عظیم به صحنه بیاورند که امام صادق علیه السلام فرموده اند:

خَيْرُ النَّاسِ بَعْدَنَا مَنْ ذَاكَرَ بِأَمْرِنَا وَ دَعَا إِلَى ذِكْرِنَا.

بهترین مردم بعد از ما ائمه، کسی است که امر ما را احیا کند و مردم را به سوی ما بخواند.^۱

امانمک هر گفتار و نوشتار ذکر مصائب سید الشهداء علیهم السلام است. در پاورقی کتاب «حسین علیه السلام در اندیشه مسیحیت» مطلبی را دیدم که حتماً برای شما نیز جالب خواهد بود.

یک شخصیت مسلمان غیر شیعه می گوید:

«روزی با روزولت ملاقات کردم. از جنگ و مصیبت های آن سخن به میان آمد. من از آداب جنگ در اسلام سخن گفتم و آن را با وحشیگری های دولت های غربی مقایسه کردم.

روزولت به من گفت: هر چند جنگجویان غربی وحشی و تجاوزگر باشند هیچ کس نشنیده است که ما پسر پیامبرمان را کشته و دختران او را با

۱. وسائل الشیعه: ج ۱۶، ص ۳۴۸.

هستی فدای مهدی □ ۲۰

ذلت به اسارت برده باشیم.

پس من سکوت کردم و چیزی نگفتم.^۱

---

۱. حسین در اندیشهٔ مسیحیت: ص ۱۴۹.

اسوه‌های فداکاری

عالی‌ترین تجلی این عشق و دلدادگی به ساحت قدس امامت در یاران حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام به منصفه ظهور رسیده است. تاریخ جهان حماسه‌ای عظیم تر از عاشورا و رهبری همچون سید الشهداء علیه السلام و یارانی فداکارتر و وفادارتر از اصحاب آن حضرت به خود ندیده است. در شب عاشورا حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام خطاب به اصحاب و یاران خویش فرمودند:

شما زمانی با من همراه شدید که فکر می‌کردید من به سوی مردمی رهسپارم که با زبان و قلب خویش با من بیعت کرده‌اند، ولی هم اکنون اوضاع برعکس شده است؛ شیطان بر آنان غلبه نموده و آنها را از یاد خدا غافل نموده است و [اکنون] آنها هدفی جز کشتن من و همراهانم و اسیر نمودن خاندانم پس از غارت آنها ندارند.

شاید برخی از شما از این وضعیت بی‌خبر باشید، یا این که اطلاع داشته باشید، اما شرم و حیا مانع گردد که مرا ترک کنید. بدانید نزد ما خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله خدعه و نیرنگ حرام است، هر کس مانند در کنار ما را نمی‌پسندد هم اکنون بازگردد که شب است و هوا تاریک، خطری نیز متوجه شما نخواهد شد. زمان هم به اندازه کافی هست! ولی هر کس با جان خود ما را یاری کند از

خشم خداوند نجات یافته و با ما در بهشت برین خواهد بود که جدم رسول خدا ﷺ فرموده‌اند:

فرزندم حسین علیه السلام در کربلا تنها و غریب، مظلومانه و با لبان تشنه به شهادت می‌رسد. هر کس او را یاری نماید، مرا و فرزندش حضرت قائم علیه السلام را یاری کرده است و هر کس با زبانش ما را یاری کند در روز قیامت در حزب ما خواهد بود.

در این هنگام علمدار کربلا حضرت قمر بنی هاشم علیه السلام از جا برخاست و عرضه داشت:

برای چه دست از تو برداریم؟ برای آن که پس از تو زنده بمانیم؟! خدا نکند هرگز چنین روزی را ببینیم!

آن‌گاه برادران امام، فرزندان، برادرزادگان و فرزندان عبد الله بن جعفر (فرزندان حضرت زینب علیه السلام) به پیروی از حضرت عباس علیه السلام سخنان مشابهی بر زبان راندند تا آن که مسلم بن عوسجه از جا برخاست و به نیابت از همه اصحاب اظهار داشت:

آیا تو را در حلقه محاصره دشمن رها کنیم و برویم؟ در پیشگاه خدا برای تنها گذاردن تو چه عذری داریم؟ به خدا سوگند از تو جدا نخواهم شد تا نیزه خود را در سینه آن‌ها فرو برم و تا قبضه این شمشیر در دست من است بر آنان حمله می‌کنم و اگر سلاحی نداشته باشم که با آن پیکار کنم با سنگ بر آنان حمله می‌کنم تا آن که همراه تو جان بسپارم.

پس از او سعد بن عبد الله حنفی به پا خاست و ضمن اعلام وفاداری خود گفت:

نه، به خدا سوگند، هرگز تو را رها نخواهیم کرد تا خداوند را گواه بگیریم

که حرمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را در غیاب او در حق تو رعایت کردیم. به خدا سوگند، اگر بدانم که در راه تو کشته می‌شوم و دگر بار زنده شده و در آتش سوزانده می‌شوم و خاک‌ستر را به باد می‌دهند و هفتاد بار با من چنین کنند باز هم هرگز از تو جدا نخواهم شد تا در رکاب تو جان دهم....

سپس زهیر بن قین برخاست و گفت:

به خدا قسم ای فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله حاضرم هزار بار کشته شوم و در مقابل دشمنانت بایستم و تا آن زمان که ما زنده هستیم حاضر نیستیم شما وارد جنگ شوید.

گروه دیگری از اصحاب نیز سخنانی مشابه بر زبان راندند و با امام اعلان بیعت مجدد نمودند.

از حضرت زینب علیه السلام نقل شده است که فرمود:

شب عاشورا از خیمه خود بیرون آمدم تا از حال برادرم و یارانش با خبر شوم. دیدم امام علیه السلام تنهای تنها در خیمه‌ای نشسته مشغول راز و نیاز با خداوند و تلاوت قرآن است. با خود گفتم: سزاوار نیست برادرم در چنین شبی تنها باشد....

پس به خیمه برادرم ابا الفضل العباس علیه السلام نزدیک شدم. ناگاه همه‌مه و سر و صدای زیادی شنیدم. همان جا پشت خیمه ایستادم و به داخلش نظر انداختم، دیدم عموزادگان، برادران و برادرزادگانم همگی بر گرد عباس علیه السلام که چون شیری بر زانویش تکیه زده بود حلقه زده‌اند و او خطبه‌ای مشتمل بر حمد و ثنای الهی و سلام و درود بر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله ایراد کرد که مانند آن خطبه راجز از برادرم حسین علیه السلام نشنیده بودم و در ادامه فرمود: ای برادران! برادرزادگان! و عموزادگانم! با طلوع سپیده دم چه می‌کنید؟ عرض کردند: فرمان، فرمان

شماست. هر چه شما بگویند همان را انجام می‌دهیم!

حضرت عباس علیه السلام فرمود: این اصحاب با امام علیه السلام پیوند خویشاوندی ندارند و بار سنگین را جز صاحبانش بر نمی‌دارند فردا که صبح شد اولین کسانی که وارد جنگ با دشمن می‌شود شما هستید. ما باید پیش از آنان کشته شویم... بنی هاشم از جای برخاسته، شمشیرها را از غلاف بیرون کشیده، در برابر برادر امام عباس علیه السلام قرار گرفته و گفتند: «ما همگی تحت فرمان تو هستیم».

حضرت زینب علیها السلام می‌گوید: وقتی این شهامت، یکپارچگی و عزم راسخ را دیدم دلم آرام شد، بغض گلویم را گرفت و اشک از دیدگانم سرازیر شد. خواستم به سوی خیمه برادر امام حسین علیه السلام بروم و جریان را برای او بازگو کنم که ناگاه از خیمه حبیب بن مظاهر علیه‌الرحمه نیز مهممه و سر و صدایی شنیدم. او با سایر اصحاب که به دورش حلقه زده بودند، این‌گونه سخن می‌گفت:

ای همراهان! برای چه منظوری به این جا آمده‌اید؟ خدا شما را رحمت کند، سخنانتان را روشن و بی‌پرده بیان کنید.

گفتند: آمده‌ایم تا حسین علیه السلام غریب فاطمه علیها السلام را یاری کنیم.

گفت: چرا زندگی و خانواده خود را رها کرده‌اید؟

گفتند: برای یاری حسین علیه السلام.

گفت: اگر صبح شد، چه می‌کنید؟

گفتند: فرمان، فرمان توست. ما از فرمان تو سرپیچی نمی‌کنیم.

گفت: هنگامی که صبح شد، اول کسی که به میدان مبارزه قدم می‌گذارد

شما هستید. ما پیش از بنی هاشم به میدان می‌رویم و تا خون در رگ ما جاری

است نباید بگذاریم حتی یک نفر از آنان کشته شود...

اصحاب شمشیرها را به اهتزاز درآوردند و یک صدا خطاب به حبیب گفتند: همه ما با تو هم عقیده و تحت فرمان توایم.^۱

همین‌گونه هم شد. در روز عاشورا تا زمانی که یکی از اصحاب زنده بود هیچ یک از بنی هاشم برای جنگ با دشمن خارج نشدند و تا زمانی که یک نفر از بنی هاشم زنده بودند، حجّت خدا حضرت سید الشهداء علیه السلام به میدان نرفتند.

شبهه‌ترین مردم به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم یعنی حضرت علی اکبر علیه السلام، باید سپر بلا و فدای امام زمانش شود. حضرت ابوالفضل العباس علیه السلام با آن مقامات و کمالات باید پیش از امام و پیش روی امام علیه السلام به شهادت برسد.

مشهور است که وقتی بشیر وارد مدینه شد تا خبر شهادت سید الشهداء علیه السلام را به اهل مدینه برساند مادر ادب، حضرت امّ البنین علیها السلام وقتی از شهادت چهار فرزندش از جمله قمر بنی هاشم علیه السلام مطلع گردید خطاب به بشیر فرمود:

قَدْ قَطَعْتَ نِيَاطَ قَلْبِي، أَوْلَادِي وَ مَنْ تَحْتَ الْخَضْرَاءِ كُلُّهُمْ فِدَاءٌ لِأَبِي
عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنِي عَنِ الْحُسَيْنِ.

رنگ قلبم را پاره کردی! فرزندان من و هر آن کس که زیر آسمان است، فدای

ابی عبد الله الحسین علیه السلام، مرا از حسین آگاه ساز.

البته یاران امام حسین علیه السلام پا را از فدا شدن هم فراتر نهادند، فدای در مولای خود شدند و به مقام «حَلَّتْ بِفَنَائِكَ» رسیدند.

آنچه شهدای کربلا و اصحاب سید الشهداء علیه السلام را نسبت به سایر شهدا

۱. معالی السبطين، بخش هفتم، مجلس سوم.

ممتاز می‌کند همین است. درسی که اصحاب با وفای سالار شهیدان به ما می‌آموزند این است که رمز و راز «بقا»، فنا شدن در حجت خداست.

این فنا شدن پوچی نیست؛ نابودی نیست؛ بلکه عین بقاست، عین ماندگاری است. اگر فدای فرزند زهرا علیها السلام شوی جاودانه خواهی شد و تحقق این معنا به زبان و شعار و ظاهر نیست، باید خودت را نبینی، از خود و تمایلات و خواهش‌ها و سلاقی و علایق چشم‌پوشی؛ امر امام را بشناسی و تمام همّت خویش را مصروف به اطاعت از امام کنی.

بیش از هزار سال است که انبیا، اولیا، ملائکه، مؤمنین و ناموس دهر حضرت بقیة الله الاعظم ارواحنا فداه شب‌های جمعه و سایر ایام به زیارت کربلا مشرف می‌شوند. به راستی چه چیز غلام سیاه ابا عبد الله علیه السلام را به این مقام رسانده است؟ کدامین ویژگی جوان نصرانی تازه مسلمان شده را به این درجه و منزلت رسانده است؟ چشمان ما که لیاقت تماشای ولی خدا را ندارد، اما دیده‌ایم که چگونه بزرگان فقها و علما و مؤمنین با کمال خضوع و خشوع در برابر این غلام سیاه و جوان نصرانی تعظیم نموده و «بابی أنت و امی» می‌گویند. با نماز و روزه به این مقام نمی‌توان رسید! با صدقه بسیار دادن و حج بسیار رفتن نمی‌توان به چنین درجه‌ای نائل شد! با تحصیل و تعلیم و فقه و اصول و حکمت به چنین جایگاه رفیعی نمی‌توان دست یافت! باید فانی در مولا شوی، ذوب در محبوب گردی، هر چه داری و دوست می‌داری به پیش بریزی.

حیف که محبت دنیا ما را زمین‌گیر کرده است. افسوس که جاذبه‌های فریبنده دنیا ما را به خود مشغول و از مولا غافل ساخته است. حتی بسیاری از خوبان ما به دنبال کسب ثواب بیشتر و رفتن به بهشت و جمع کردن میان دنیا و

آخرت! می‌باشند، و متأسفانه برایشان اهمیتی ندارد که بر سر ولی خدا و حجت زمان چه آمده و می‌آید!

معنای بیعت

اتفاقاً یکی از معانی بیعت نیز همین اعلام آمادگی برای نثار مال و جان و هستی از سوی بیعت‌کننده است. مؤلف کتاب مکیال المکارم وقتی تکالیف بندگان را در برابر امام عصر علیه السلام بیان می‌کند سی و چهارمین وظیفه شیعیان را در زمان غیبت «تجدید بیعت با آن حضرت پس از هر نماز روزانه و نیز در روزهای جمعه» برشمرده، در تبیین معنای بیعت در لغت و شرع می‌نویسد:

«معنای بیعت آن است که بیعت‌کننده متعهد می‌شود و پیمان محکم می‌بندد که با جان و مال خود آن کسی را که با او بیعت کرده است یاری نموده و در این راه از هیچ کوششی دریغ نرزد و جان و مال خود را سپر بالای او گرداند و فدای او کند و بیعت به این معنی در دعای عهدی که هر روز باید خوانده شود و نیز دعای عهد معروفی که تا چهل بامداد خواندن آن سفارش گردیده مطرح شده است... و این بیعت به دو امر تحقق می‌یابد:

۱ - تصمیم استوار و محکم قلبی بر اطاعت فرمان امام علیه السلام و یاری آن حضرت با نثار مال و جان چنان که در آیه شریفه قرآن می‌فرماید:

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾^۱

«همانا خداوند از مؤمنان جان‌ها و اموالشان را خریداری فرمود به این که

۱. سوره توبه: آیه ۱۱۱.

بهشت را برای ایشان قرار دهد».

که بر فروشنده واجب است آنچه را به مشتری فروخته هرگاه خریدار مطالبه نماید به او تسلیم کند و بی هیچ تعلل و تأملی آن را تحویل دهد.

۲- آشکار نمودن نیت باطنی و بر زبان آوردن اراده قلبی...

و در بیان حکم بیعت می گوید:

بیعت به معنی نخست بر همه افراد اعم از مرد و زن، برده و آزاد واجب است بلکه ایمان جز به آن تحقق نمی یابد، زیرا اصل ایمان همان التزام با دل و زبان به اطاعت فرمان پیامبر و امام و تسلیم بودن در برابر ایشان و یاری نمودن آنان با جان و مال می باشد. خدای عزّ و جلّ می فرماید:

﴿التَّيْبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ﴾^۱

و نیز می فرماید:

﴿قُلَا وَ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَ يُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾^۲

«نه به پروردگار تو سوگند، که اینان به حقیقت، ایمان نیاورده اند تا این که تو را در هر امری که در میانشان پیش آید حاکم کنند سپس هیچ اعتراضی به آن چه تو حکم کرده ای نداشته باشند، و کاملاً تسلیم گردند.»

و از دلایل وجوب بیعت با تمام ائمه علیهم السلام روایتی است که در کتاب احتجاج طبرسی در خطبه روز غدیر آمده و رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در این خطبه مردم

۱. سوره احزاب: آیه ۶.

۲. سوره نساء: آیه ۶۵.

را به بیعت با امیر المؤمنین علیه السلام، امام حسن علیه السلام، امام حسین علیه السلام و امامان از فرزندان امام حسین علیه السلام فرمان داد و عهد و پیمان به اطاعت ایشان را به مردم تلقین نمود با این که امامان علیهم السلام معاصر اهل آن زمان نبودند و این نیست مگر به خاطر وجوب التزام مردم با دل و زبان و تعهد و میثاق محکمشان مبنی بر اطاعت و یاری ائمه علیهم السلام و نثار کردن جان و مال در راه آنان و فرمان برداری از اوامر ایشان...»

و البته در زمان هر یک از ائمه علیهم السلام بهترین ها برای یاری امام آن عصر کمر همت بسته و انتخاب و گلچین شده اند. پیرامون حضرت ولی عصر علیه السلام نیز از این یاران با وفا خالی نیست. مردانی که خداوند به وسیله آنان دین خویش را یاری می کند و ولی خود را نصرت می بخشد. مؤمنانی که نه فقط با زبان اظهار بیعت و تسلیم کرده اند که در عمل نیز از بذل جان و مال و هستی خویش برای مولای خود دریغ نمی ورزند.

امام رضا علیه السلام در ضمن دعای موسوم به «دعای زمان غیبت» برای برخی اصحاب امام عصر علیه السلام به این گونه دعا می کند:

اللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلَيَّ... وَشَرَّكَأُوهُ فِي أَمْرِهِ وَمُعَاوَتُوهُ عَلَي طَاعَتِكَ
الَّذِينَ جَعَلْتَهُمْ حِصْنَهُ وَسِلَاحَهُ وَمَقْرَعَهُ وَأَنْسَهُ الَّذِينَ سَلَوْا عَنِ الْأَهْلِ
وَالْأَوْلَادِ وَتَجَافَوْا الْوَطْنَ وَعَطَّلُوا الْوَثِيرَ مِنَ الْمِهَادِ قَدْ رَفَضُوا
تِجَارَاتِهِمْ وَأَصْرُوا بِمَعَايِشِهِمْ وَقَفِدُوا فِي أَنْدِيَّتِهِمْ بِغَيْرِ غَيْبَةٍ عَنْ
مِصْرِهِمْ وَخَالَفُوا الْبُعِيدَ مِمَّنْ عَاذَهُمْ عَلَي أَمْرِهِمْ وَخَالَفُوا الْقَرِيبَ

مِمنَّ صُدَّ عَنْ وِجْهَتِهِمْ وَاتَّقُوا بَعْدَ التَّدَابُرِ وَالتَّقَاطُعِ فِي دَهْرِهِمْ
وَقَطَّعُوا الْأَشْبَابَ الْمُتَّصِلَةَ بِعَاجِلِ حُطَامٍ مِنَ الدُّنْيَا...

خدا یا! آنان که در امر او شریکند و بر طاعت تو مددکاران اویند، کسانی که تو دژ، اسلحه، پناهگاه و مایهٔ انس او قرارشان دادی، آنهایی که از اهل و اولاد خود بریدند و ترک وطن گفتند و تحت‌های استراحت رارها کردند، تجارت‌ها را کنار گذاشتند و به معیشت‌های خودشان ضرر زدند و بدون این که از شهرهایشان خارج شوند به عزلت و گوشه نشینی افتادند و با هر کس که در کارها یاریشان نماید، پیمان بستند گرچه نسبتی دور با آن‌ها داشتند و با نزدیکانی که آن‌ها را از مقصودشان بازدارد مخالفت ورزیدند؛ بعد از جدایی‌ها گرد هم آمدند و اسباب به هم پیوستهٔ دنیوی را که وسیلهٔ بهره بردن اندک از دنیا بود قطع نمودند. بدین سان، خدا یا! آن‌ها را در حفظ و حراست خود و در سایهٔ لطف و حمایت خویش قرار ده و...!

ولی ما اغلب بر عکس عمل کرده‌ایم. اصحاب امام عصر علیه السلام از اهل و اولاد به خاطر مولایشان می‌گذرند و ما بعضاً یک صدم وقتی را که برای خانواده و عزیزان خود می‌گذاریم به آن حضرت اختصاص نمی‌دهیم. یک درصد از پولی که برای زن و فرزند خویش و راحتی آنان هزینه می‌کنیم، در راه امام زمان علیه السلام و اهداف و آرمان‌های آن حضرت به مصرف نمی‌رسانیم. اصحاب امام عصر علیه السلام بسترهای نرم و گرم را رها ساخته و خویششان را در خدمت مولای خویش به رنج می‌افکنند؛ ما هر وقت عیش و راحتی مان کمی مختل

۱. دعای زمان غیبت، صحیفهٔ مهدیه: ص ۲۵۱ و ۲۵۲.

می‌شود به دامن امام عصر علیه السلام پناه می‌بریم و از آن حضرت طلب آسایش و راحتی می‌کنیم.

اصحاب امام عصر علیه السلام در راه امام، ضرر به معیشت خویش را تحمل می‌کنند؛ اما ما همواره برای سود بیشتر و موفقیت‌های بزرگ‌تر در تجارت و اقتصاد و معاملات خویش متوسل به امام زمان علیه السلام می‌شویم.

آن‌ها خود را فدای امام زمان علیه السلام می‌کنند و ما بر عکس امام علیه السلام را همواره فدای حاجت‌های خود می‌کنیم.

آن‌ها می‌خواهند باری از دوش حضرت بردارند و غصه‌ها و دردهای حضرت را تسکین باشند و ما همیشه دردها و غصه‌های خود را برای حضرت سوغات می‌بریم. از حال و روز حضرت در زمان غیبت بیخبریم. همیشه خودخواهانه حاجات و حوائج خودمان را خواسته‌ایم.

می‌خواهید بدانید در زمان غیبت به امام عصر علیه السلام چه می‌گذرد؟ می‌خواهید بدانید در زمان غیبت، امام من و شما چه حال و روزی دارد؟ امام حسن عسکری علیه السلام در دعای قنوت خویش این‌گونه فرزند مظلوم خود را یاد و برایش دعا می‌کنند:

اللَّهُمَّ فَكَمَا نَصَبَ نَفْسَهُ غَرَضاً فَبِكَ لِأَلْبَعْدِينَ...

بارالها! همان‌گونه که او (یعنی حضرت مهدی علیه السلام) جان خویش را به خاطر تو در تیررس مخالفان قرار داد و سعی نیکو نموده است به بذل خون خود از برای دفاع نمودن از حریم مؤمنان؛ و در ردِّ شرِّ و بدی ستمکاران، بی‌دین شدگان و شک‌کنندگان، تا جایی که گناهایی که آشکار شده بود پنهان کرد و چیزهایی را

آشکار کرد که دانشمندان و علمای دینی پیمان داده بودند آن چیزها را برای مردم تبیین و روشن کنند و کتمان نکنند، ولی آن امور را به فراموشی سپرده بودند؛ و مردم را تنها به فرمان برداری از تو فراخواند و اینکه کسی از مخلوقات را برای تو شریک قرار ندهد و دستورش را برتر از دستور تو قرار ندهد. افزون بر آن چه گفته شد، تلخی سختی‌ها و رنج‌های خشمی را که قلب را مجروح می‌کند در راه تو جرعه جرعه می‌نوشد؛ غم‌هایی را که پیوسته به او می‌رسد تحمل می‌کند؛ امور دردناکی که تازه به او می‌رسد و هر لحظه تازه تر می‌شود؛ غصه‌هایی که در گلو می‌ماند و از حلقوم فرو نمی‌رود و پهلوی انسان تحملش را ندارد، تحمل می‌کند. این‌ها در هنگامی است که به دستوری از دستورها و کارهای تو می‌نگرد؛ ولی دستش کوتاه است و نمی‌تواند آن دستور دگرگون شده را تغییر دهد و آن گونه که تو دوست داری قرارش دهد. خدایا! با یاری‌ات پشتش را محکم گردان و...^۱

گوشه‌ای از این دنیا، مرد خسته‌ای تنها

می‌زند صدا ما را، کیست؟ مهدی زهرا

جرعه جرعه می‌نوشد، غصه‌های غیبت را

کوچه کوچه می‌گردد، او دیار غربت را

راه مادرش پیوید، یار باوفا جوید

«اکثرو الدعا» گوید، مانده یگه و تنها

۱. بحار الانوار: ج ۸۵، ص ۲۳۲؛ مهج الدعوات: ص ۶۶ (نقل از صحیفه مهدیه).

شیعیان او خواب و رهرو ره باطل

جمله اهل دنیایند، غافل از غم مولا

صاحب‌الزمان برگرد، دیگر از دل صحرا

جان مادرت زهرا، جان زینب کبری

سرانجام بی تفاوتی

وای بر ما که اگر ندای غربت و مظلومیت امام زمان خود را بشنویم و

بیتفاوت باشیم! که سالار شهیدان ابا عبد الله الحسین علیه السلام فرمود:

از [جدم] رسول خدا صصص شنیدم که فرمود:

مَنْ سَمِعَ وَاِعِيَةَ أَهْلِ بَيْتِي وَلَمْ يُنْصُرْهُمْ عَلَيَّ حَتَّىٰ أَكْبَهُ اللَّهُ عَلَيَّ
وَجْهِي فِي النَّارِ.

هر کس فریاد استغاثه اهل بیت مرا بشنود و به یاریشان نشتابد خداوند وی را به

رو در آتش اندازد.^۱

امام صادق علیه السلام فرمود:

در میان بنی اسرائیل پیرمردی بود که خدا را عبادت می‌کرد. روزی از روزها که

به نماز و عبادت مشغول بود مشاهده کرد که دو کودک خروسی را گرفته و

پره‌ای او را زنده زنده می‌کنند. عابد به عبادت خود ادامه داد و آن دو کودک را

از آن کار نهی نکرد. خداوند هم به زمین امر فرمود که این بنده مرا در خود

۱. مقتل الحسین، مقرّم: ص ۱۸۹؛ و به همین مضمون روایت شده است در ثواب الأعمال و عقاب الأعمال:

فرو ببر. پس آن پیرمرد به خاطر بی رحمی به زمین فرو رفت و چنین است حال او تا روز قیامت...^۱

می بینید چگونه خداوند به خاطر مظلومیت یک حیوان زبان بسته به خشم می آید؟! پیرمرد عابد به خاطر سکوت در برابر ظلم به یک حیوان مورد خشم و غضب الهی واقع می شود و یک عمر عبادت او، باطل و تباه می شود. پس چگونه خواهد بود حال آن کسانی که ظلم بر حجّت های الهی را دیده و سکوت کردند و بی تفاوت از کنار آن گذشتند؟ چگونه خواهد بود غضب الهی بر آن کسانی که به عبادت و نماز و روزه و قرآن دلخوش کردند؛ اما در برابر تضییع حقوق اهل بیت پیامبر ﷺ واکنشی نشان ندادند و آیا ما در این میانه معذوریم؟

اگر کسی بداند که امام زمان ﷺ و حجّت خداوند در زمانه ما هر صبح و شام گریه می کند، دلش خون است، حدود هزار و دویست سال است در تنهایی و غربت روزگار می گذراند، غیبتش به درازا کشیده است، هر صبح و شام «هل من ناصر ینصرنی» می گوید، از گرفتاری شیعیان و رنج محرومان و ستمدیدگان جهان آگاه است و از آن رنج می برد، آواره و سرگردان در صحراها و بیابانهاست، اما حرکتی نکند چه سرنوشتی در انتظار اوست؟

و بدتر از این اگر کسی بداند که امام زمانش بارها و بارها در خواب و بیداری و در تشرفات متعدّد امر به دعای برای تعجیل در فرج نموده است، ولی به این فرمایش مولا عمل نکند حال و روزش چگونه خواهد بود؟

حساسیت مطلب تا آن جاست که در روایتی امام محمد باقر ﷺ فرموده اند:

مَنْ لَمْ يَعْرِفْ سُوءَ مَا أَتَىٰ إِلَيْنَا مِنْ ظُلْمِنَا وَ ذَهَابِ حَقِّنَا وَ مَا نَكَبْنَا بِهِ فَهُوَ شَرِيكٌ مِّنْ أَتَىٰ إِلَيْنَا فِيْمَا وَ لَيْتَنَاهُ.^۱

هر کسی که نداند بر ما اهل بیت چه گذشته است و نسبت به ظلم ها و ستم هایی که بر ما خاندان روا داشته شده جاهل باشد شریک ظلم ظالمین و شریک جرم ستمگران بر ما خواهد بود.

۱. بحار الانوار: ج ۲۷، ص ۵۵؛ عقاب الاعمال: ص ۲۰۸.

۱. بحار الانوار: ج ۶۴، باب إخضاء الدواب و... ح ۵، به نقل از امالی شیخ طوسی: ص ۶۶۹.

زنده‌ایم باید نماز بخوانیم، روزه بگیریم، حج برویم، حقوق واجب مالی خود را بپردازیم؟! تا جان در بدن داریم باید برای ظهور امام عصر علیه السلام دعا کنیم؛ به استجاب دعا نیز یقین داشته باشیم که پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله فرموده‌اند:

مَنْ أُعْطِيَ أَرْبَعًا لَمْ يُحْرَمْ أَرْبَعًا مَنْ أُعْطِيَ الْإِسْتِغْفَارَ لَمْ يُحْرَمِ
الْمَغْفِرَةَ وَ مَنْ أُعْطِيَ الشُّكْرَ لَمْ يُحْرَمِ الرِّيَادَةَ وَ مَنْ أُعْطِيَ التَّوْبَةَ لَمْ
يُحْرَمِ الْقَبُولَ وَ مَنْ أُعْطِيَ الدُّعَاءَ لَمْ يُحْرَمِ الْإِجَابَةَ.

چهار چیز به هر کس داده شد، از چهار چیز دیگر محروم نشود: کسی که توفیق طلب آموزش به او داده شد از مغفرت بی بهره نخواهد ماند و به کسی که توفیق شکر داده شد از فزونی نعمت محروم نگردد و کسی که به او توفیق توبه داده شد از قبولی توبه محروم نخواهد شد و به آن که توفیق دعا داده شد از اجابت دعایش بی نصیب نماند.^۱

در برخی روایات آمده است که خداوند، گاه دعای کافر را مستجاب می‌کند. امام صادق علیه السلام فرمودند:

خداوند متعال به یکی از انبیا فرمود: به نزد حاکمی که بر مردم حکومت می‌کند برو و از قول من به او بگو: من تو را برای خونریزی و انباشته نمودن اموال به حکومت نرسانده‌ام بلکه تو را برای این به کار گماردم که به داد ستم‌دیدگان برسی [و آنان را یاری‌نمایی] زیرا من دعای افراد مظلوم را مستجاب می‌کنم اگر چه کافر باشند.^۲

پافشاری بر دعا برای فرج

وقتی سخن از وظایف شیعه در زمان غیبت به میان می‌آید بلافاصله باید از ضرورت دعا برای تعجیل در ظهور آن امام عزیز سخن گفت. زیرا این موضوع آن قدر در نزد آن حضرت اهمیت دارد که دستور نوشتن کتابی راجع به این موضوع را صادر فرموده‌اند.

دعا برای تعجیل فرج در سیره عملی و عبادی اهل بیت علیهم السلام وجود داشته و نقل دعا‌های متعدّد در کتب ادعیه از اهتمام ائمه معصومین علیهم السلام به این امر حکایت دارد.

آنان که هنوز به وجوب دعا برای وجود نازنین حضرت ولی عصر یقین ندارند و از آثار و برکات این عبادت بزرگ بی‌خبرند را به کتاب شریف «مکیال المکارم» ارجاع می‌دهیم که انصافاً حق مطلب را ادا کرده است؛ و به آنان که با این وظیفه خطیر آشنایی دارند و از دعا برای تعجیل در فرج غافل نیستند متذکر می‌شویم که بنا به روایات، دعای غیر مستجاب وجود ندارد، در دعا برای آن حضرت سستی نورزید، از اجابت دعا مأیوس نشوید، این دعا را همچون یک تکلیف شرعی همانند نماز و روزه بدانید. مگر نه این است که تا

۱. تحف العقول، کلمات قصار پیامبر صلی الله علیه و آله، ج ۳۸.

۲. نواب الاعمال، ص ۳۲۱؛ الکافی، ج ۲، ص ۳۳۳.

جالب است بدانید که دعا، تنها اختصاص به ما انسان‌ها ندارد که حتی حیوانات نیز برای خویش ذکر و دعایی دارند و به ویژه در سختی‌ها و تنگناها دست به دعا به درگاه خالق یکتا برمی‌دارند.

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

مَا اشْتَرَى أَحَدٌ دَابَّةً إِلَّا قَالَتْ: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ بِي رَحِيمًا.

هنگامی که شخصی حیوان چهارپایی را خریداری می‌کند آن حیوان می‌گوید:

خداوند!! او را نسبت به من رحیم و مهربان قرار بده.^۱

شنیدن این دو حکایت زیبا نیز خالی از لطف نیست:

مردم در زمان حضرت سلیمان علیه السلام به خاطر نیامدن باران دچار قحطی شدیدی شدند. آن‌ها از این امر به سلیمان علیه السلام شکایت نموده از او خواستند برای آمدن باران دعا کند. سلیمان علیه السلام به آنان گفت: پس از آن که نماز صبح را به جای آوردم، برای این کار اقدام خواهم نمود.

آن حضرت پس از نماز صبح برای انجام این امر (به خارج شهر) رفت و مردم نیز با وی همراه شدند.

سلیمان علیه السلام در میان راه مورچه‌ای را مشاهده نمود که دستان خود را به طرف آسمان بلند کرده و پای خود را روی زمین قرار داده و چنین می‌گفت: خداوند!! ما مخلوقی از مخلوقات تو هستیم و بی‌نیاز از رزق و روزی تو نمی‌باشیم. پس ما را به خاطر گناه بنی‌آدم هلاک و نابود نساز.

در این هنگام سلیمان علیه السلام به مردم گفت: برگردید، زیرا به خاطر (دعای)

۱. من لایحضره الفقیه: ج ۲، ص ۲۸۹.

دیگران باران بر شما خواهد بارید.

پس امام کاظم علیه السلام فرمود:

در آن سال بارانی بر مردم بارید که قبلاً مانند آن باریده نشده بود.^۱

مردی می‌گفت: مردم در زمانی به خاطر خشکسالی دچار قحطی شدید شدند. آن‌ها برای آمدن باران دعا کردند؛ اما دعایشان مستجاب نشد. من روزی از روزها به کوهساری رفتم. در آن جا آهویی را مشاهده کردم که مضطرب و نگران بود و از شدت تشنگی به خود می‌پیچید. پس به سوی برکه‌ای رفت تا از آن آب بنوشد؛ اما پس از رسیدن به آن برکه متوجه شد که آبی در آن نمانده و برکه خشک شده است.

در این هنگام آهو در حالی که متحیر و نگران بود، سر خود را بالا می‌برد و تکان می‌داد و با چشمان بی‌رمق خود به آسمان نگاه می‌کرد. در این حال متوجه شدم که ابری در آسمان ظاهر شد. سپس باران بارید و آن برکه از آب باران پر شد. سپس آهو از آن آب برکه خورد و پس از سیراب شدن از آن جا دور شد.^۲

به راستی خدایی که این قدر رؤف و مهربان است و دعای مورچه‌ای را برای آمدن باران مستجاب می‌کند و نگاه پر از نیاز آهویی تشنه را بی‌پاسخ نمی‌گذارد چگونه ممکن است دعای بندگان خویش برای ظهور منجی بشریت را مستجاب نکند؟

۱. الکافی: ج ۸، ص ۲۵۶.

۲. منهاج البراعة فی شرح نهج البلاغة: ج ۸، ص ۷۹.

یکی از نکات مهم آن است که برای رفع حوائج و به ویژه در حاجت های مهم باید بر دعا، اصرار و پافشاری نمود.

امیر مؤمنان علیه السلام در سفارش های خود به امام حسن مجتبی علیه السلام می فرماید:

ثُمَّ جَعَلَ بِيَدِكَ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِهِ فَأَلْحَجْ فِي الْمَسْأَلَةِ يَفْتَحْ لَكَ بَابَ الرَّحْمَةِ بِمَا أَدْنَى لَكَ فِيهِ مِنْ مَسْأَلَتِهِ فَمَتَى شِئْتَ اسْتَفْتَحْتَ بِالِدُعَاءِ أَبْوَابَ خَزَائِنِهِ فَأَلْحَجْ وَ لَا يُقْنَطُكَ إِنْ أَبْطَأَتْ عَنْكَ الْإِجَابَةُ فَإِنَّ الْعَطِيَّةَ عَلَى قَدْرِ الْمَسْأَلَةِ...

پس کلید گنج های خود [دعا] را در دستان تو قرار داد (از آن جا که به تو، اذن درخواست از خود را عنایت فرموده) در خواهش و خواسته ات اصرار کن تا در رحمت به رویت گشوده شود پس هرگاه خواستی درهای گنجینه هایش را با دعا بگشایی اصرار کن و تأخیر در اجابت دعا تو را نا امید نسازد زیرا عطا به اندازه درخواست است.^۱

شاید برخی بپرسند با این همه علاقه ای که از جانب ارادتمندان امام عصر علیه السلام ابراز می شود و انبوه دعاهایی که صورت می گیرد، پس چرا غیبت آن حضرت ادامه داشته و از ظهور خبری نیست؟! در پاسخ باید گفت:

اولاً معلوم نیست بسیاری از این ابراز علاقه ها، خالصانه و حقیقی باشد و در موقع نیاز و ضرورت نیز پایدار بماند.

دوم آنکه اظهار ارادت و دعا از سوی عده کمی از ارادتمندان کافی نیست، بلکه باید این خواست عمومی شده و بسیاری از مردم خواستار ظهور منجی

۱. تحف العقول، کتابه الی ابنه الحسن علیه السلام.

موعود شوند.

دعا کلید حل تمام مشکلات است، اما باید توجه داشت که ظهور حضرت صاحب الزمان علیه السلام بزرگ ترین تحوّل و مهم ترین اتفاق در طول تاریخ بشریت است. شکی نیست که هر چه هدف بزرگ تر باشد زحمت بیشتر و همت عالی تری می طلبد.

بنابراین حجم دعاها و توجّهاتی که به آن حضرت صورت گرفته و می گیرد به هیچ وجه متناسب با چنین تحوّل بزرگی نبوده و نیست.

در حال حاضر شاهدیم متأسفانه بسیاری از شیعیان که از نظر مذهب و عقیده منتسب به آن حضرت می باشند، نه تنها اهل دعا برای تعجیل فرج نیستند که حتی در قلبشان، تمایلی برای آمدن آن حضرت وجود ندارد، یعنی نه تنها برای ظهور دعا نمی کنند که حتی توجّه قلبی به آن حضرت نیز ندارند.

در صدر اسلام یازده پیشوای معصوم که به اعتراف دوست و دشمن در تمام صفات برجسته انسانی و فضایل علمی و عملی نظیری نداشتند در دسترس همین مردم بوده اند؛ اما از صحنه سیاست و مدیریت جامعه کنار گذاشته شده اند و سرانجام به شهادت رسیده اند تا این که بنا به حکمت الهی آخرین حجّت خداوند از میان مردم غایب شد و تا آن زمان که تقاضای عمومی برای عرضه این گوهر بی نظیر ایجاد نشود غیبت ادامه خواهد یافت.

در روایات فراوان از آنان که پیوسته در انتظار ظهور آن حضرت بوده و برای فرا رسیدن آن روز پرشکوه دعا می کنند تمجید فراوان شده است.

شبهات به خوبان

دعا برای ظهور امام عصر عجل الله فرجه آثار و برکات زیادی برای دعا کننده دارد که یکی از این برکات، شبیه شدن به ائمه معصومین علیهم السلام و مؤمنان و صالحان است.

برخی افراد با «دعا برای تعجیل فرج» مخالفند و آنانی را که معتقد و ملتزم به این عمل می باشند تخطئه می کنند که ما را با آنان کاری نیست.

برخی دیگر با دعا برای تعجیل فرج مخالفتی ندارند؛ اما کیفیت دعاها را خود و دیگران را مورد تشکیک قرار می دهند و در این مقال، روی سخن ما با این گروه است.

بر فرض که دعاها امثال ما آن چنان که باید و شاید مرغوب و با کیفیت نباشد، اما حداقل فایده آن همین است که ما را شبیه دعا کنندگان برای ظهور حضرت می کند.

سید بن طاووس در کتاب شریف «لهوف» از مردی به نام «ابن ربیع» نقل می کند:

مرد نابینایی را دیدم که شاهد شهادت حضرت سید الشهداء علیه السلام بود. علت نابینایی اش را پرسیدم، گفت:

من روز عاشورا شاهد شهادت حضرتش بودم؛ ولی نه نیزه ای زدم، نه شمشیری کشیدم، و نه تیری افکندم. پس از شهادت آن حضرت، به خانه ام برگشتم، نماز عشا را خواندم!! و خوابیدم. در خواب کسی سراغ من آمد و

گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله را اجابت کن. گفتم: مرا با ایشان چه کار؟ مرا کشان کشان نزد پیامبر صلی الله علیه و آله برد. رسول خدا صلی الله علیه و آله در صحرائی نشسته، آستین های مبارک را بالا زده و حربه ای در دست داشتند. در پیش روی آن حضرت فرشته ای ایستاده بود در حالی که شمشیری آتشین در دست داشت و یاران نه گانه مرا می کشت. آن گاه که ضربتی به آنان می زد تمام وجودشان را پر از آتش می کرد. نزدیک رفتم و مقابل آن حضرت زانو زده، عرض کردم: السلام علیک یا رسول الله! جواب سلامم را نداد. پس از سکوتی طولانی فرمود:

ای دشمن خدا! حرمت را شکستی؛ عترتم را کشتی؛ حق مرا مراعات نکردی و کردی آن چه کردی!

عرض کردم: یا رسول الله! به خداوند سوگند! من نه شمشیری کشیدم؛ نه نیزه ای زده ام و نه تیری افکنده ام. فرمود:

راست می گویی؛ ولی سیاهی لشکر آنان بودی. نزدیک بیا.

نزدیک رفتم، تشتی پر از خون مقابل آن حضرت بود، فرمود: این خون فرزندم حسین علیه السلام است. رسول خدا صلی الله علیه و آله از آن خون بر چشمم کشید (مانند سرمه) بیدار شدم و تاکنون چیزی را نمی بینم.^۱

آری؛ وقتی سیاهی لشکر شدن در جبهه مقابل امام این گونه مذموم و ناپسند بوده و مستحق کیفر و عقوبت می باشد بی تردید واقع شدن در صف دوستان و محبت ائمه علیهم السلام ممدوح و پسندیده بوده، اجر و ثواب به دنبال خواهد داشت. وقتی به عنوان مثال در محرم و یا فاطمیّه در دسته های

۱. لهوف: ص ۱۸۲؛ المناقب لابن شهر آشوب: ج ۴، ص ۵۸.

عزاداری شرکت می‌جوییم و یا در مجالسی که به مناسبت ولادت یا شهادت هر یک از ائمه علیهم‌السلام برگزار می‌شود حضور می‌یابیم؛ وقتی به حرم ثامن الحجج حضرت علی بن موسی الرضا علیه‌السلام یا سایر ائمه مشرف می‌شویم؛ وقتی در اربعین حسینی که میلیون‌ها عاشق دلباخته حضرت ابا عبد الله الحسین علیه‌السلام از راه‌های دور و نزدیک با پای پیاده به کربلا مشرف می‌شوند، ما نیز چون قطره‌ای به این اقیانوس بی‌کران می‌پیوندم و...

از هر صنف و گروه و طایفه‌ای که باشیم، با هر پیشینه و سابقه‌ای، می‌توانیم حداقل به این دلخوش باشیم که شبیه صاحب عزا شده‌ایم و در زمره سپاهی لشکر محبین اهل بیت علیهم‌السلام به حساب آمده‌ایم و دعا برای تعجیل در ظهور حضرت ولی عصر ارواحنا فداه نیز از این قاعده مستثنی نیست.

بی‌تردید دعا برای تعجیل در ظهور، یک توفیق بزرگ از جانب خداوند متعال می‌باشد و حداقل فایده آن همین است که نام ما، در میان دعا کنندگان برای ولی خدا ثبت خواهد شد. همین که خداوند ما را در میان خیل دعا کنندگان برای ولی خویش ببیند؛ همین که زبان ما به دعا برای ظهور ولی خدا گشوده می‌شود؛ همین که حجت خدا و امام عصر و زمانه را از یاد نبرده و نامش را بر زبان جاری کرده و برایش دعا می‌کنیم، ما را به رحمت و عنایت خداوند امیدوار می‌کند.

فرعون دلچکی داشت که با افعال و حرکات او تفریح می‌نمود. جالب آن که حرکات، لباس پوشیدن و سخن گفتن این دلچک شبیه حضرت موسی علیه‌السلام بود. وقتی فرعون بالشکریان خویش در امواج سهمگین دریا غرق شدند او به

سلامت نجات یافت. حضرت موسی علیه‌السلام دلیل عدم هلاکت این دلچک را از خداوند جو یا شد. خطاب آمد:

یا موسی! انه تشبه بک فی الثیاب والکلام فانجیته لما تشبهه باحیائی.

ای موسی! او در لباس و سخن گفتن به تو شباهت پیدا کرد و به جهت این که به دوستان من شبیه شد او را نجات دادم.^۱

کسی که خود را شبیه دوستان خدا می‌کند این گونه مورد توجه و عنایت قرار می‌گیرد و اگر این شباهت به باطن نیز راه یابد و با اعتقاد صحیح و نیت صادق و عشق و محبت به حبیب خدا توأم شود اجر و پاداشی عظیم در نزد خداوند خواهد داشت.

۱. الانوار العمانیه: ج ۳، ص ۱۷۷.

جشن و سرور برپا می نمود؛ از همه علمای بزرگ منطقه دعوت به عمل می آورد؛ شخصیت های وزین علمی را برای ایراد سخنرانی دعوت می کرد و در ادامه آن در طول سال جلسات هفتگی دایر می نمود و شخصاً در آن جلسات حضور می یافت.... سرانجام بسیاری از فریب خورده ها به راه آمدند و به آغوش اسلام و اعتقاد به امام عصر علیه السلام بازگشتند و شمار اندکی که چنین سعادت نداشتند از منطقه مهاجرت کردند.^۱

یکی دیگر از عاشقان امام عصر علیه السلام که هم اینک به رحمت خدا رفته است، بالای سرش تابلویی نصب کرده که بر روی آن نوشته شده بود:

السلام علیک یا صاحب الزمان.

وقتی برای دیدن او می رفتیم اجازه صحبت های متفرقه را نمی داد؛ با چشمانی اشک بار و لحنی آمیخته با غم و اندوه در حالی که به تابلوی بالای سرش اشاره می کرد، می گفت: از این آقا بگوید! راجع به این آقا حرف بزنید!.. این آقا مظلوم و غریب است. همه او را از یاد برده اند. کسی به فکر او نیست... وقتی به نیازمندان کمک می کرد، به آن ها می گفت: این پول مال من نیست. از اموال امام زمان علیه السلام است. هدیه حضرت صاحب علیه السلام است. از من تشکر نکنید. ممنون امام زمان علیه السلام باشید!

...دائماً فقرات دعای ندبه را زمزمه می کرد:

عَزِيزٌ عَلَيَّ اَنْ اَرَى الْخَلْقَ وَ لَا تُرَى وَ لَا اَسْمَعُ لَكَ حَسِيْسًا وَ لَا نَجْوَى...

۱. برتوی از دهه مهدویه: ص ۱۱۱.

حالات برخی منتظران

در تبریز دانشمند درآشنایی بود... خطیبی برجسته، دانشمندی شایسته... در حدود چهل و چند سال قبل در تبریز اعلام کرد که هر کس آب لوله کشی ندارد اگر در خانواده اش نام «مهدی» باشد رو نوشت شناسنامه اش را بیاورد تا هزینه لوله کشی منزلش را تأمین کنیم. دو بیست و پنجاه نفر که منزل آن ها فاقد آب لوله کشی بود مراجعه نمودند و به اعتبار وجود نام نامی حضرت مهدی علیه السلام در میان اعضای خانواده آن ها، هزینه آنان توسط آن عالم فرزانه تأمین شد.

همچنین بازرگان نامداری بود که خدمات فراوانی داشت و بعضاً در نوع خود بی نظیر بود. (مثلاً مسجدی در مرکز مسکو ساخته بود) در شصت کیلومتری تبریز روستایی بود به نام «سیسان» که مرکز فرقه ضالّه بهائیت بود. این مرد درد آشنا در آن جا مسجدی به نام «مسجد صاحب الزمان علیه السلام» بنا کرد. ساختمان این مسجد به مقداری عالی بنا شده بود که درخور شهرهایی همچون تهران و مشهد بود؛ ولی این عاشق حضرت مهدی علیه السلام در آن نقطه کور این مسجد را بنیان نهاد. همه ساله در دهه مهدویت (ایام نیمه شعبان) مجالس

چه سخت است برای من که همهٔ مردم را ببینم ولی تو را نه.

و وقتی به این عبارت دعا می‌رسید که:

هَلْ إِلَيْكَ يَا ابْنَ أَحْمَدَ سَبِيلٌ فُتِّلْتَنِي؟!

آیا راهی برای دیدار شما هست ای پسر پیامبر؟!

با گریه می‌گفت: آری. یک راه وجود دارد و آن هم گریه بر سید الشهداء علیه السلام است. گریه بر عمهٔ مظلومهٔ امام زمان علیه السلام، حضرت زینب کبری علیها السلام است.

سپس اشعار جانسوزی در مصائب حضرت ابا عبد الله الحسین می‌خواند و بیش از همه خود گریه می‌کرد و در اوج گریه و ناله، برای ظهور منتقم آل عبا علیهم السلام دعا می‌کرد.

آن اوایل که کم سن و سال‌تر بودم و با مباحث مهدویت و انتظار ناآشنا تر، گاهی اوقات از دعاها یا او خسته می‌شدم، و با خود می‌گفتم: چه قدر دعا می‌کند؟! مگر یک دعا را چند بار باید تکرار کرد؟! بعدها فهمیدم این دستور امام عصر علیه السلام است که فرموده‌اند:

أَكْثَرُوا الدُّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ^۱.

برای تعجیل ظهور من بسیار دعا کنید...

در منطقهٔ ما پیرمردی زندگی می‌کرد که از ارادتمندان و منتظران حضرت ولی عصر علیه السلام بود. چوپان بود و خیمه‌ای در دل صحرا بنا کرده بود و روزگار خود را در آن جا سپری می‌نمود. هر روز هزار صلوات با «عجل فرجهم» برای سلامتی و تعجیل در فرج قطب عالم امکان از برنامه‌های همیشگی او بود که تا

۱. کمال الدین و تمام النعمة: ج ۲، ص ۴۸۵.

روز رحلتش نیز آن را ترک نکرد، گاهی اوقات در میان صحرا فریاد می‌زد و می‌گفت: خدایا! اگر وجود نحس من مانع ظهور ولی توست، همین الان مرا از میان بردار! خدایا! اگر با مردن من حتی یک ثانیه ظهور امام زمان علیه السلام جلو می‌افتد همین الان جان مرا بستان و یک ثانیه در ظهور مولای من تعجیل فرما! در احوالات مرحوم آیه الله میرزا محمد باقر فقیه ایمانی نوشته‌اند:

روزهای جمعه با حال گریه و شور و اشتیاق چند مرتبه‌ای دعای ندبه را در طول روز قرائت می‌کرد. عنایت و اهتمام زاید الوصفی به ذکر فضایل و مناقب حضرت بقیة الله الاعظم، امام زمان عجل الله فرجه داشت، آن چنان که تمام منبرهای او در ایام مختلف سال در مسجد محل اقامه نماز جماعتش یا مکان‌های دیگر و نیز مجلسی که در تمام روزهای سال قبل از ظهر در منزل شخصی خود منعقد می‌نمود، منحصر به ذکر امام زمان علیه السلام بود و در آغاز و انجامش به شرح زندگی و دیگر شئون حیاتی و امامتی آن حضرت می‌پرداخت. و هر کس دچار هر گونه گرفتاری و مشکل مادی یا معنوی می‌شد، قبل از هر چیز وی را به نوعی از توسلات به امام عصر ارواحنا فداه رهنمود و توصیه به توجه به آن حضرت و نذر برای آن بزرگوار می‌نمود.^۱

۱. فوز اکبر در توسلات به امام منتظر علیه السلام: ص ۷ و ۸.

گرفتاری‌ها کارگشا و مؤثر می‌باشد. چه بسیار گره‌ها که با این «نماز و دعا» باز شده و چه گرفتاری‌های پیچیده‌ای که به برکت این «دعا و نماز» که ربع ساعتی بیشتر طول نمی‌کشد، در اندک مدتی برطرف شده است.

ابو جعفر محمد بن جریر طبری در کتاب «مسند فاطمه علیها السلام» می‌گوید: ابو حسین کاتب گفت: کاری را از ابی منصور صالحان به عهده گرفتم و چیزی میان من و او پیش آمد که لازم شد مخفی شوم و او در جستجوی من بود و تهدیدم می‌کرد.

مدتی از ترس او مخفی شدم و در شب جمعه‌ای که باد و باران وزید به قبرستان قریش رفتم. آنجا برای دعا در حجره‌ای نشستم و از ابن جعفر قیّم خواستم که درها را ببندد و کوشش کند تا آن محلّ خلوت باشد و من برای دعا و نیایش با خدا خلوت کنم، و ایمن باشم از وارد شدن شخصی که نسبت به او ایمن نیستم و از دیدارش بیمناکم. ابن جعفر درها را قفل کرد و شب به نیمه رسید و آن قدر باد وزید و باران بارید که دیگر کسی به آنجا توانست بیاید.

من دعا و زیارت و نماز می‌خواندم تا این که در این بین صدای پایی از کنار قبر مولایمان حضرت موسی بن جعفر علیه السلام به گوشم رسید. در این هنگام مردی را دیدم که زیارت می‌خواند. در زیارتش به حضرت آدم و پیامبران اولوالعزم علیهم السلام و هر یک از ائمه علیهم السلام درود فرستاد تا به امام زمان صلوات الله علیه رسید؛ ولی آن حضرت را یاد نکرد. از این کار او تعجب کردم و با خود گفتم: شاید فراموش کرد یا نمی‌داند یا مذهب این مرد این گونه است.

وقتی زیارتش به پایان رسید دو رکعت نماز خواند و رو کرد به طرف قبر

نماز و دعای فرج

برخی از مؤمنین می‌پرسند: در مشکلات چگونه به امام زمان علیه السلام متوسّل شویم؟ وقتی حاجت مهمی داریم، چگونه از حضرت کمک بخواهیم؟ وقتی عرصه بر ما تنگ می‌شود؛ گاهی اوقات که به اصطلاح کارد به استخوانمان می‌رسد و آن هنگام که از همه جا و همه کس ناامید می‌شویم و می‌خواهیم از امام عصر علیه السلام مدد بگیریم از چه راهی وارد شویم؟ کدام راه مطمئن تر و مجرب تر است؟

در پاسخ باید گفت: نمازها، زیارات و ادعیه‌ای که محدّث قمی در مفاتیح الجنان در بخش مربوط به امام زمان علیه السلام نقل نموده و در کتاب شریف صحیفه مهدیه مفصّل تر و کامل تر به آن پرداخته شده است، همگی می‌توانند به هنگام توسّل به حضرت مورد استفاده واقع شود. آنچه مهم است اضطرار، دل شکستگی و حضور قلب در توسّلات می‌باشد.

در این میان نماز و دعایی که وجود مقدّس حضرت ولیّ عصر عجل الله فرجه آن را در بیداری به یکی از مؤمنین تعلیم فرموده و آن حضرت از آن به «دعای فرج» تعبیر نموده‌اند بسیار مجرب بوده و در برآمدن حاجات و رفع

مولایمان ابی جعفر امام جواد علیه السلام و مثل همان زیارت و سلام را خواند و دو رکعت نماز گزارد. در حالی که من از او بیمناک بودم چون او را نمی‌شناختم. و او را جوانی از بزرگان دیدم که لباس‌های سفیدی بر تن داشت و عمامه‌ای که دارای تحت‌الحنک بود و ردایی که بر دوش داشت. به من گفت:

ای ابا‌الحسین پسر ابی‌الاعلا؛ چرا دعای فرج نمی‌خوانی؟

گفتم: چگونه است ای سرور من؟ فرمود:

دو رکعت نماز می‌خوانی و می‌گویی:

يَا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمِيلَ وَسَتَرَ الْقَبِيحَ، يَا مَنْ لَمْ يُؤَاخِذْ بِالْجَرِيرَةِ وَلَمْ يَهْتِكِ السِّتْرَ، يَا عَظِيمَ الْمَنْ، يَا كَرِيمَ الصَّفْحِ، يَا مُبْتَدِيَّ النَّعْمِ قَبْلَ اسْتِحْقَاقِهَا، يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ، يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ، يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ، يَا مُتْتَهِيَّ كُلِّ نَجْوَى، وَيَا غَايَةَ كُلِّ شَكْوَى، وَيَا عَوْنَ كُلِّ مُسْتَعِينٍ، يَا مُبْتَدِيَّ النَّعْمِ قَبْلَ اسْتِحْقَاقِهَا، «يَا رَبَّاهُ» ده مرتبه، «يَا سَيِّدَاهُ» ده مرتبه، «يَا مَوْلَاهُ» ده مرتبه، «يَا غَايَتَاهُ» ده مرتبه، «يَا مُتْتَهِيَّ رَغْبَتَاهُ» ده مرتبه، أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ، وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ إِلَّا مَا كَشَفْتَ كَرْبِي، وَنَفَسْتَ هَمِّي، وَفَرَّجْتَ عَنِّي، وَأَصْلَحْتَ حَالِي.

[ای کسی که زیبایی را آشکار کرد و زشتی را پوشانید، ای آن که به گناه مؤاخذه نکرده و پرده را ندرد، ای آن که احسانش بر بندگان، بزرگ و عفو و گذشت او بزرگووارانه است، ای آغازگر نعمت‌ها قبل از استحقاق آن، ای صاحب گذشت نیکو، و آمرزش فراگیر، ای آن که دستان رحمتش باز است،

ای نهایت هر نجوا و رازگویی، و ای پایان هر شکوه و شکایت، ای یار هر یاری طلب، ای آغازگر نعمت‌ها قبل از استحقاق آن، ای پروردگارم؛ ای آقا و سرورم؛ ای مولایم، ای نهایت مقصودم؛ ای نهایت اشتیاقم؛ از تو می‌خواهم به حق این نام‌ها و به حق محمد و آل پاکش که بر آنان درود باد که بلا و سختی را از من برطرف کنی، و اندوهم را بزدایی، و گشایش در کارم دهی، و حالم را اصلاح نمایی.]

بعد از آن هر چه می‌خواهی دعا کن، و حاجتت را بطلب.

سپس گونه راست صورت را بر زمین گذاشته و صد مرتبه در آن حال می‌گویی: يَا مُحَمَّدُ يَا عَلِيَّ، يَا عَلِيَّ يَا مُحَمَّدُ، اِكْفِيَانِي فَاَنْكُمَا كَافِيَانِي وَأَنْصُرَانِي فَاَنْكُمَا نَاصِرَانِي. [یعنی: ای محمد ای علی؛ ای علی ای محمد؛ مرا کفایت کنید که همانا شما مرا کفایت کننده‌اید و یاریم کنید که شما مرا یاری کننده‌اید.]

سپس گونه چپ صورت را بر زمین گذاشته و صد مرتبه می‌گویی: «أَذْرِكُنِي» [یعنی: مرا دریاب] و آن را بسیار تکرار کن.

و سپس به اندازه یک نفس می‌گویی: «الْعُوْثَ (الْعُوْثَ) الْعُوْثَ»؛ [یعنی: به فریادم برس، به فریادم برس، به فریادم برس].

بعد سر از زمین بردار که خداوند با بزرگواریش حاجتت را برآورده می‌کند إن شاء الله.

وقتی به نماز و دعا مشغول شدم او خارج شد.

بعد از نماز به سراغ ابن جعفر رفتم تا از او درباره آن مرد و چگونگی ورودش بپرسم. دیدم درها بسته و قفل هستند، تعجب کردم و با خود گفتم:

شاید او از ابتدای شب این جا بوده و من نمی دانستم.

ابن جعفر قیّم را صدا زدم. ابن جعفر از اطّاقی که روغن چراغ‌های حرم در آنجا بود، آمد. از او درباره آن مرد و چگونگی ورودش سؤال کردم. گفت: همانطور که می بینی درها بسته است و من آن را باز نکرده‌ام. دوباره جریان را از او جویا شدم، گفت: آن مرد مولا یمان امام زمان صلوات الله علیه بود و من بارها ایشان را در مثل امشب و هنگامی که این جا خالی از مردم است دیده‌ام. با شنیدن این حرف، تأسّف و حسرت فراوان خوردم که چرا ندانستم. نزدیک طلوع فجر از آنجا خارج شدم تا به محلی که در آن مخفی شده بودم روانه شوم.

آفتاب هنوز بالا نیامده بود که کسانی از سوی ابی منصور صالحان با امان نامه‌ای از وزیر و نامه‌ای به خطّ خودش سراغ مرا از دوستانم می گرفتند و به دنبال من می گشتند. با یکی از دوستان مطمئن خود نزد او رفتم، برایم برخاست و مرا چنان احترام کرد که هرگز مانند آن را به یاد نداشتم.

رو کرد به من و گفت: حالت آن گونه شد که به امام زمان ارواحنا فداه شکایت مرا نمودی؟

گفتم: من تنها دعا و درخواست کردم.

گفت: وای بر تو، دیشب (شب جمعه) مولایم امام زمان علیه السلام را در خواب دیدم که مرا به نیکی کردن درباره تو امر فرمود و در این مورد چنان به من تندی نمود که ترسیدم.

پس گفتم: لا إله إلا الله؛ شهادت می دهم که ائمه علیهم السلام بر حقّ اند و حقّ به آنان

ختم می شود؛ من دیشب آقايم را در بیداری دیدم و به من چنین و چنان فرمودند. و آنچه با چشم خود دیده بودم شرح دادم.

ابی منصور از آن تعجب کرد و کارهای بزرگ نیکی انجام داد و به برکت مولایمان صاحب الزمان ارواحنا فداه آنچه فکر آن را هم نمی کردم، از سوی امیر درباره من انجام شد.^۱

علامه شیخ علی اکبر نهاوندی رحمه الله در «العقبی الحسان» می گوید: من این دعا را چندین بار تجربه کرده‌ام و در استجابت و رسیدن به مقصود مؤثر دیدم. سپس سخن آیه الله عراقی در «دارالسلام» را نقل کرده است که آن به این شرح است:

آثار عجیبی از این دعا دیده‌ام و اولین اثر آن را در شهر تهران در سال ۱۲۶۶ مشاهده کردم. من در منزل ملک التجار، مهمان حاج میرزا باقر امام جمعه بودم. ایشان از وطنش تبعید شده بود و از طرف حاکم اجازه نداشت به تبریز برگردد. من هر چند مهمان او بودم و تهیه خوردنی و آشامیدنی بر من لازم نبود اما به خاطر مخارج دیگر، چون غریب بودم و با اهل آنجا مأنوس نبودم قرض برایم امکان نداشت، و لذا به شدت در تنگدستی بودم.

یک روز با امام جمعه در صحن خانه نشسته بودیم. من بلند شدم و به اتاق بالا برای استراحت و نماز رفتم. بعد از خواندن نماز ظهر و عصر کتابی را در اتاق دیدم. آن را برداشتم و دیدم ترجمه جلد سیزدهم «بحار الأنوار» است که در احوالات امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نوشته شده است.

۱. صحیفه مهدیه به نقل از تبصرة الولی: ۱۹۲، بحار الأنوار: ج ۹۱ ص ۳۴۹، دلائل الإمامة: ۵۵۱.

چون کتاب را باز کردم این دعا را در باب معجزات حضرت دیدم. با خود گفتم: آن را امتحان می‌کنم. پس بلند شدم، نماز خواندم و دعا کردم و سجده انجام دادم.

سپس پیش شیخ رفتم و در کنارش نشستم که در این هنگام مردی با کاغذی در دست وارد شد و آن را به امام جمعه داد و پارچه سفیدی را در پیش او گذاشت.

امام جمعه بعد از خواندن نامه، آن را به همراه پارچه به من داد و گفت: این مال توست.

وقتی پارچه را باز کردم دیدم تاجر علی اصغر تبریزی بیست تومان در پارچه گذاشته و در نامه نوشته که به من برسانند. به زمان نوشتن نامه که نگاه کردم دیدم درست همان زمانی است که از دعا فارغ شدم. تعجب کردم و در حالی که خدا را تسبیح می‌گفتم تبسمی کردم، امام جمعه علت را از من پرسید و من داستان را برایش گفتم.

امام جمعه گفت: سبحان الله؛ من هم این کار را به خاطر برطرف شدن مشکلم انجام می‌دهم.

به او گفتم: بلند شو و شتاب کن.

به افاق رفت و پس از خواندن نماز ظهر و عصرش همان کارهایی را که من انجام داده بودم بجا آورد و زمانی نگذشت که حاکمی که او را به تهران احضار کرده بود برکنار شد و شاه از او معذرت‌خواهی کرد و او را با احترام به تبریز برگردانید و از آن پس، این کار ذخیره‌ای برایم در گرفتاری‌ها بود و آثار

عجیبی از آن مشاهده کردم.

سالی نیز در نجف، بیماری و با زیاد شده بود و بسیاری بر اثر آن جان خود را از دست دادند و مردم مضطرب و پریشان خاطر گشته بودند. چون این گونه دیدم از شهر بیرون رفته و این کار را انجام دادم و از خدا خواستم و با را برطرف کند. سپس وارد شهر شدم و به کسی نگفتم چه کاری انجام داده‌ام. ولی به نزدیکانم خبر برطرف شدن و با را دادم.

به من گفتند: از کجا می‌گویی؟ گفتم: مستند خود را در این گفتار به شما نمی‌گویم.

گفتند: فلانی و فلانی دیشب به و با مبتلا شدند. گفتم: این طور نیست به طور حتم، قبل از دیشب مبتلا شده بودند. و بعد از تحقیق درستی گفتارم ثابت شد.

چندین بار دوستانم گرفتار سختی‌ها شدند و من این کار را به آنان یاد دادم و به سرعت مشکلاتشان رفع شد.

روزی در خانه یکی از دوستان بودم، از گرفتاری و سختی حال او اطلاع پیدا کردم و این کار را به او یاد دادم و به خانه‌ام بازگشتم. بعد از زمان کوتاهی صدای کوبیدن درب را شنیدم و همان مرد به خانه من آمد و گفت: از برکت دعای فرج، مشکلم رفع شد و مالی بدست آوردم؛ چه مقدار نیاز داری تا به تو بدهم؟

گفتم: من به برکت این دعا هیچ گونه احتیاجی ندارم ولی برایم ماجرایت را بگو.

گفت: جریان این بود که بعد از رفتن تو از خانه‌ام به حرم حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام مشرف شده و این کار را انجام دادم وقتی از حرم شریف بیرون آمدم مردی را ملاقات کردم و او به اندازه نیازم به من بخشید. خلاصه این که من اثر این کار را خیلی زود دیدم. اما فقط به کسی که در تنگنا و نیاز شدید باشد این دعا را یاد می‌دهم و خودم انجام نمی‌دهم مگر این که در چنین حالی باشم؛ چون نامگذاری این دعا به دعای فرج توسط امام زمان علیه السلام این مطلب را می‌رساند که در زمان شدت گرفتاری و در تنگنا اثر می‌کند.^۱

---

۱. صحیفه مهدیه، به نقل از العبرئ الحسنان: ۱/۱۲۹ المسک الأذفر و دار السلام عراقی: ۱۹۲ با اندکی تصرف در عبارات.